

2.4. Vysoké školy od roku 1989 - 2000

Po tzv. „sametové revoluci“, o níž se rozhodující měrou přičinili pražští studenti, byla obnovena akademická svoboda, senáty a volby funkcionářů a roku 1998 byly státní vysoké školy přetvořeny na školy veřejné s vlastním majetkem a rozhodováním. Prudkému růstu počtu studentů však neodpovídal nárůst financí a zejména investic, takže řada fakult se potýkala a potýká s prostorovými problémy. Postupně se dařilo navazovat přerušené mezinárodní styky včetně studentských výměn a stále větší důraz se klade na vědeckou činnost univerzit.

2.4.1. Zákony a dokumenty, které ovlivnily vývoj vysokého školství po roce 1989

Dne 18.zář 1988, došlo na půdě boloňské univerzity k výjimečné a pro další budoucnost evropských univerzit i velmi významné události. Skupina rektorů významných světových univerzit se zde sešla s cílem formulovat dlouhodobou vizi rozvoje univerzitního vzdělání v evropském prostoru tak, aby poslání univerzit odpovídalo nově strukturované Evropě a společnosti 21.století. Výsledkem jednání byl základní dokument, vyhlášený a podepsaný skupinou významných vědeckých osobností, který je znám jako **Magna Charta Universitatum**. Magna Charta Universitatum je „poetický“ dokument, který je formulován do 11odstavců: 3 premisy, 4 zásad a 4 prostředků uskutečnění cílů.

Premisy:

- Budoucnost závisí na kulturním, vědeckém a technickém rozvoji
- Permanentní vzdělávání (tj. vysokoškolské vzdělávání a celoživotní vzdělávání) je nezbytné
- Vzdělávání i vědecký výzkum respektují rovnováhu přírodního prostředí a života

Zásady:

- Univerzity jsou autonomní, kritickým způsobem produkují a předávají kulturu prostřednictvím vědeckého bádání a výuky
- Univerzity sledují potřeby a požadavky společnosti a podílejí se na rozvoji vědeckých poznatků
- Svoboda bádání a výuky je základním principem univerzitního života
- Vzájemné poznání mezi různými kulturami je nutným předpokladem vzdělávací a vědecké činnosti

Prostředky:

- Mobilita profesorů
- Mobilita studentů
- Vzájemné uznávání statutu, titulů, zkoušek (při zachování národních diplomů)
- Přiznávání stipendií

Tento dokument, stručný, ale zásadní byl intelektuální veřejností přijat jako dlouhodobá vize, která by měla vést ke kvalitativním změnám v evropském školství. Přesto uplynulo ještě deset let, než se události daly do pohybu.

Zákony, které vešly v platnost v uvedeném období:

V roce 1989 ustanovena **Vysoká škola pedagogická Hradec Králové** (dřívější Pedagogická fakulta, která vznikla původně sloučením Pedagogických institutů v Hradci Králové a Pardubicích)

Zákon č. 181/1990 Sb. zrušil Vysokou školu Sboru národní bezpečnosti.

Podle zákona 172/1990 se univerzita Karlova od roku 1990 nazývá „Univerzita Karlova v Praze“. Tímto zákonem byly také zavedeny nové druhy studia na vysoké škole, které se v průběhu následujících let začaly používat: bakalářský, magisterský a doktorský program. Některé školy začaly zavádět dvoustupňové studium, kdy absolvent bakalářského studia může pokračovat v „krátkém“ 2-3letém magisterském navazujícím studiu.

23.dubna 1990 však došlo k definitivnímu přejmenování našeho státu na **Česká a Slovenská federativní republika**, ale během následujících let jako důsledek vleklých národnostních sporů se k 1.lednu 1993 Česká republika a Slovenská republika osamostatnily.

Dne 9.července 1991 oficiálně vznikla **Slezská univerzita v Opavě**, jako jediná bez možnosti navázat na existenci jiné předcházející fakulty.

Zákonem 314/1991 Sb. ze dne 28.září 1991 byla zřízena **Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem**, tvořena třemi fakultami (původně jeden z Pedagogických institutů), **Západočeská univerzita v Plzni** , **Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích** a **Ostravská univerzita v Ostravě** (také dřívější Pedagogický institut).

Jako první vysoká škola, zavedla Vysoká škola ekonomická od akademického roku 1991/92 kreditní systém studia. Průběh studia v akreditovaných studijních programech je evidován prostřednictvím kreditového systému založeného na Evropském systému převodu kreditů (ECTS) a řídí se jím všechny vysoké školy Evropské unie. Jeden kredit představuje převážně 1/60 roční zátěže studenta při standardní době studia. Každému předmětu je přiřazen určitý počet kreditů, který vyjadřuje relativní míru zátěže studenta, nutnou pro úspěšné ukončení daného předmětu. Kredity se v průběhu studia sčítají a počet kreditů je nástrojem pro kontrolu výsledků studia. K ukončení každého typu akreditovaného studijního programu je zapotřebí dosáhnout stanoveného minimálního počtu kreditů: 180 – 240 kreditů v bakalářském studijním programu, 120 – 160 kreditů v magisterském studijním programu navazujícím na bakalářský studijní program, 360 kreditů v magisterském studijním programu nenavazujícím na bakalářský studijní program a 180 - 240 kreditů v doktorském studijním programu. Studium bylo organizováno jako třístupňové: bakalářské, inženýrské a doktorské.

Z jednooborové školy, Vysoké školy chemicko technologické v Pardubicích se stala instituce poskytující vysokoškolské vzdělání univerzitního typu, nesoucí od 31. března 1994 nový název **Univerzita Pardubice**.

Akademický rok (dříve školní rok) 1998/99 přinesl změnu a to zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách.:

Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti tím, že:

- a) uchovávají a rozhořňují dosažené poznání a podle svého typu a zaměření pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost,
- b) umožňují v souladu s demokratickými principy přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti,
- c) poskytují další formy vzdělávání a umožňují získávat, rozšiřovat, prohlubovat nebo obnovovat znalosti z různých oblastí poznání a kultury a podílejí se tak na celoživotním vzdělávání,
- d) hrají aktivní roli ve veřejné diskusi o společenských a etických otázkách, při pěstování kulturní rozmanitosti a vzájemného porozumění, při utváření občanské společnosti a přípravě mladých lidí pro život v ní,
- e) přispívají k rozvoji na národní a regionální úrovni a spolupracují s různými stupni státní správy a samosprávy, s podnikovou a kulturní sférou,
- f) rozvíjejí mezinárodní a zvláště evropskou spolupráci jako podstatný rozměr svých činností, podporují společné projekty s obdobnými institucemi v zahraničí, vzájemné uznávání studia a diplomů, výměnu akademických pracovníků a studentů.

Vysoká škola je právnickou osobou a je univerzitní či neuniverzitní. Vysoká škola univerzitní může

uskutečňovat všechny typy studijních programů. Vysoká škola neuniverzitní uskutečňuje bakalářské studijní programy a může též uskutečňovat magisterské studijní programy. Vysoké školy mohou být veřejné, soukromé a státní. Veřejné a soukromé vysoké školy jsou v kompetenci Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, které jediné může udělit organizaci příslušnou akreditaci. Státní vysoké školy řídí a financuje ze svého rozpočtu Ministerstvo obrany či Ministerstvo vnitra.

Uplynulo ještě deset let, než vize Magny Charty dozrála a postupně pronikla do značně rozdílných univerzitních prostředí. Dne 25. května 1998 vyhlásili ministři „ Deklaraci o harmonizaci výstavby Evropského systému vysokého školství“, která je dnes známa jako Sorbonská deklarace. Hlavní zásady a cíle :

- strukturované studijní programy do úrovně „ bakalářské, magisterské a doktorské“ studium
- transparentnost a vzájemná srovnatelnost vysokoškolského vzdělávání
- mezinárodní uznávání titulů
- zpřístupnění vysokoškolského vzdělávání pro všechny
- nová koncepce Celoživotního vzdělávání

Sorbonskou deklaraci podepsali čtyři ministři, ale za rok poté, 19. června 1999 se na boloňské univerzitě setkala již 31 ministrů zastupujících 29 evropských zemí (vč. zástupců České republiky) ke slavnostní ratifikaci. Současně se představitelé signatářských zemí dohodli, že se budou scházet každé dva roky, aby mohli diskutovat a hodnotit probíhající proces. V roce 2001 se summit těchto signatářů konal v Praze a je považován za dosud nejdůležitější setkání, kde byla dohodnuta zatím největší reforma vysokého školství za uplynulých 30 let.

2.4.1. Školy, studenti a studentky, základní přehled od roku 1989 – 1999

Celkové počty všech studentů během této sledované doby značně vzrostly. Zatímco ve školním roce 1989/90 činily celkové počty všech studentů necelých 113tis. studentů, o tři roky později to bylo již více než 127tis. (o 12,5% více). Do školního roku 1995/96 tyto počty vzrostly o dalších 16,6%. V následujících školních letech vzrůstaly celkové počty všech studentů českých vysokých škol vždy o téměř 12% až na téměř 187tis. Vývoj demokracie a nové způsoby, strategie, vize a cíle ve vysokém školství se značně projevují v uvedených údajích. Otevřená cesta nejen do Evropy umožňuje vysokoškolákům nové a větší možnosti než nabízel totalitní režim. V posledním sledovaném roce tohoto období studovalo české vysoké školy téměř 199tis. studentů, což je o 85 981 studentů více (nárůst o 76%) než bylo na počátku tohoto období.

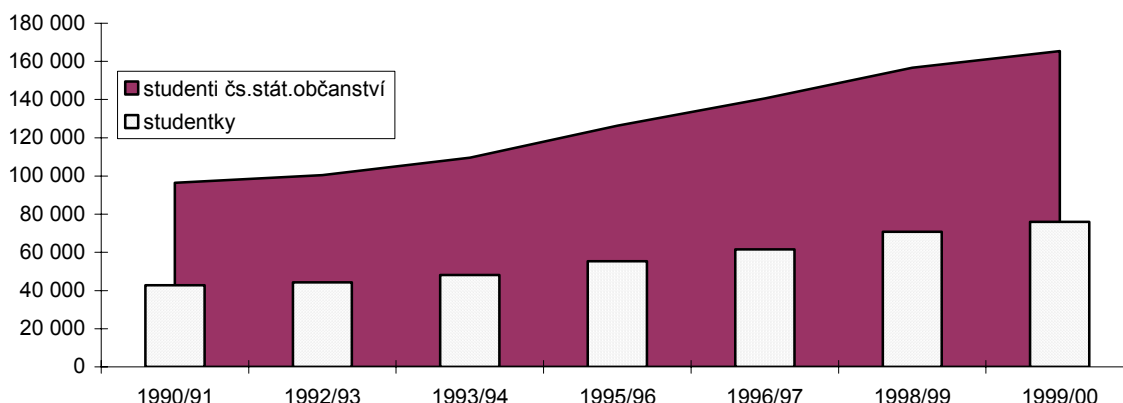
Tabulka č.7 : Obecný přehled za vysoké školy na území českých krajů v letech 1989 - 1999

Školní rok	Školy	Fakulty	Studenti * celkem	Studenti denního studia			Studenti ve studiu při zaměstnání	Nově přijatí do 1.ročníku denního studia	Absolventi denního studia
				Čs.státní příslušnost		Cizí státní příslušnost			
				celkem	ženy				
1989/90	23	69	112 980	88 751	39 575	3 393	20 836	22 944	16 069
1990/91	23	82	118 194	96 379	42 850	3 122	18 693	24 494	12 479
1992/93	23	100	114 185	100 513	44 266	2 505	11 167	28 101	14 565
1993/94	23	105	127 137	109 471	48 137	3 614	14 052	30 964	14 896
1995/96	23	110	148 235	126 353	55 427	3 087	18 795	36 769	16 603
1996/97	23	111	166 135	140 524	61 569	3 721	21 890	39 782	18 398
1998/99	23	112	186 730	156 630	70 801	3 985	26 115	41 981	23 043
1999/00	23	110	198 961	165 361	75 969	5 468	28 132	40 794	23 582

*) zahrnuje studenty čs.státní příslušnosti, cizince a studium při zaměstnání, vč. doktorského studia

S celkovými počty všech studentů souvisí i nárůst počtu studentů a studentek čs. státního občanství. Z údajů vyplývá, že výrazněji narůstaly počty studentek čs. státního občanství, a to v prvních třech sledovaných letech 1989-1993 o 21,6% (celkové počty těchto studentů jen o 13,3%) a v dalších letech meziročně v průměru o 13,7% (celkové počty studentů čs. státního občanství v průměru o 12,5%). Mezi školními lety 1998 – 1999 tento nárůst u studentek čs. státního občanství představuje 7,2% a u celkových počtů studentů čs. státního občanství jen 5,5%. Studentky tvoří v tomto sledovaném období v průměru 44,5% z celkových počtů studentů čs. státního občanství.

Přehled studentů a studentek čs.stát.občanství

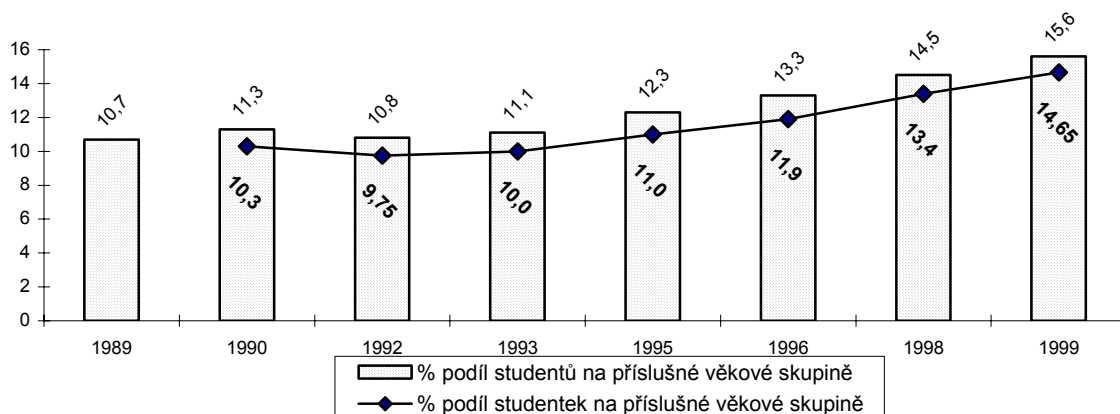

2.4.2. Populace a příslušné věkové skupiny

V prvních čtyřech letech tohoto období se podíl vysokoškolských studentů na příslušné populaci naší republiky téměř nezměnil, navazuje na předchozí období bez významných výkyvů a pohybuje se mezi 10,5% - 11,1%. Nové možnosti vysokoškolského studia (např.kreditní systém, individuální přístup, nové obory atd..) se projevily v druhé polovině sledovaného období. Dochází k výraznějšímu nárůstu jak celkových počtů studentů čs.státní příslušnosti, tak i jejich podílu na populaci 19 – 24letých(od roku 1995 opět 9letá školní docházka). V roce 1995 činil tento podíl již 12,3% a do roku 1999 vzrostl o další 3,3% . Během deseti sledovaných let vzrostl podíl studentů na příslušné populaci o 5%.

Obdobný vývoj je i u studentek čs.státní příslušnosti na příslušné populaci žen. Jejich podíl již nevzrůstal tak významně jako v předchozích obdobích. Na počátku sledovaného období, tj, v roce 1990 činil tento podíl 10,3 % a na konci tohoto období již 14,65%.

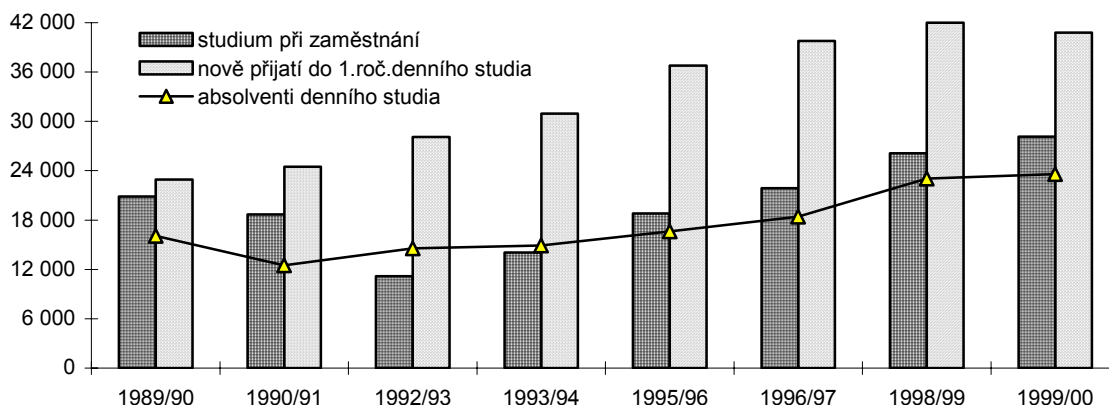
Podíl studentů a studentek na příslušné věkové populaci v letech 1989 - 1999

2.4.3. Nově přijatí do 1.ročníku denního studia, počty absolventů denního studia v letech 1989 – 1999

Nastolení demokracie, osamostatnění republiky, úprava zákona o vysokých školách a nové směry ve vysokém školství, to vše se projevuje v údajích o nově přijatých do 1.ročníků českých vysokých škol. Ve školním roce 1989/90 bylo přijato do studia denního celkem 22,9tis. studentů, během tří následných let se tyto počty zvýšily o 22,7% a do školního roku 1995/96 vzrostly o dalších 30,8%. Od školního roku 1998/99 již počty studentů přijatých do 1.ročníků denního studia vzrůstaly pomaleji. V posledním roce tohoto sledovaného období činil počet nově přijatých studentů do 1.ročníku denního studia celkem 40,8tis., což je o 77,8% více než bylo v počátku tohoto sledovaného období.

Studium při zaměstnání, nově přijatí do 1.ročníku a absolventi

Jak již bylo uvedeno, s rostoucími počty nově přijatých, následně studujících, souvisí i vývoj počtu absolventů denního studia, který samozřejmě zaznamenal také velký nárůst. Během těchto deseti sledovaných let počty absolventů vzrostly o téměř polovinu (o 46,8%).

2.4.4 . Studenti cizí státní příslušnosti a studenti ve studiu při zaměstnání

Po sametové revoluci studovalo na českých vysokých školách celkem 3 122 studentů cizí státní příslušnosti. Ovšem v následujících dvou letech dochází k propadu, a to o 600 studentů. Po rozpadu ČSFR od roku 1993 se i studenti slovenské národnosti počítají mezi cizince. Mezi roky 1993 – 1995 se počty těchto studentů pohybují mezi 3,6tis. až 3tis. V následujících letech došlo k nárůstu o zhruba jeden tisíc těchto studentů. Ve školním roce (od roku 1998 se již užívá akademický rok) 1999/00 studovalo na českých vysokých školách v denním studiu již 5,5tis. studentů cizí státní příslušnosti.

Mezi školními roky 1989 – 1992 značně poklesly počty studentů ve studiu při zaměstnání, a to z 20,8tis. až na 11,2tis. V následujících třech letech nastává ale již pozvolný nárůst počtů těchto studentů až na 18,8tis. ve školním roce 1995/96. Se změnou zákona v roce 1998 přichází i změna názvu tohoto typu studia, a to na „studium distanční a kombinované“, které umožňuje studentům, kteří jsou současně zaměstnáni, větší možnosti realizovat se ve vysokoškolském studiu. Akademický rok 1999/00 již navštěvovalo celkem 28,1tis. studentů studia distančního a kombinovaného.